

## SEMINAARIYHTEENVETO

### Seminaari

ENNAKKOARVIOINNIN RAAMIT – Humanistis-yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ennakkoarvioinnin organisatorinen viitekehys ja toteuttamisen aikataulu, työmäärä ja kustannukset. 9.6.2008 klo 14–17, Tieteiden talon sali 104.

### Yleistä

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HYMY II -työryhmä järjesti maanantaina 9. kesäkuuta 2008 puolipäiväseminaarin, jonka aiheena oli humanistis-yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ennakkoarvioinnin organisointi. Seminaari oli järjestysluvultaan toinen työryhmän suunnittelemassa kolmen seminaarin sarjassa, jonka tavoitteena on pureutua humanistis-yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen eettisiin kysymyksiin ja selvittää erityisesti eettisen ennakkoarvioinnin ja ohjeistuksen tarpeellisuus humanistisilla ja yhteiskuntatieteellisillä tieteenaloilla ja tehdä tarvittaessa ehdotukset ennakkoarvioinnin tueksi tarvittavista asiakirjoista sekä sen toteuttamiseksi käytännössä. Työryhmän järjestämän ensimmäisen seminaarin johtopäätöksenä oli, että jonkinlainen eettisen ennakkoarvioinnin järjestelmä tarvitaan myös humanistis-yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen alalle. Ratkaisematta jäivät kuitenkin vielä kysymykset siitä, mitä arvioidaan, miten ja missä.

Työryhmä on tiedottanut toiminnastaan ahkerasti ja sen työskentely on herättänyt runsaasti kiinnostusta. Kiinnostuksesta kertoo myös seminaarien osanotto: tämänkertaiseen seminaariin oli ennakkoon ilmoittautunut työryhmäläisten lisäksi 60 osanottajaa. Seminaariesitelmät sekä kaikki hanketta koskevat asiakirjat ovat luettavissa osoitteessa: [www.tenk.fi/hymy](http://www.tenk.fi/hymy).

### Seminaarin kulku

Seminaarin avasi työryhmän puheenjohtaja, kehittämispäällikkö **Arja Kuula** Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta. Hän kävi läpi työryhmän taustaa ja tavoitteita, esitteli työryhmän kokoonpanon ja tehtävät sekä työryhmän työn senhetkisen vaiheen ja jatkosuunnitelmat. Hän kuvaili eettisen ennakkoarvioinnin tarpeen juontavan juurensa pääasiallisesti kolmesta eri lähteestä: tutkitavien suojelun tarpeesta (kliininen hoitotiede, liikuntatieteellinen tutkimus ja osa psykologisista tutkimuksista), tutkijan omasta toiveesta saada tukea tutkimukselleen (esim. havainnointitutkimus ilman suostumusta tai muut erityiset tutkimusasetelmat) ja kansainvälisen julkaisun tai rahoittajan edellytyksistä tietyillä tieteenaloilla. Olemassa olevien sairaanhoitopiirien eettisten toimikuntien kompetenssi ja kapasiteetti eivät riitä ulottumaan lääketieteellisten tutkimusten yli myös humanististen ja yhteiskuntatieteellisten tutkimusten ennakkoarviointiin. Työryhmän käyttöön luovutettujen tietojen mukaan sairaanhoito-

piirien eettiset toimikunnat olivat vuonna 2006 arvioineet yli 70 ja vuonna 2007 yli 120 ei-lääketieteellistä tutkimusta, jotka siis kuuluvat niiden varsinaisen tehtäväalueen ulkopuolelle. Haasteena työryhmän toiminnalle on kuitenkin sellaisen järjestelmän suunnittelu, joka vastaa ennakoarvioinnin tarpeeseen luomatta liiallista byrokratiaa. Kuula painotti vielä erityisesti tämän seminaarin aihealueeseen liittyviä kysymyksiä: hoitotieteellisen tutkimuksen asema suhteessa lääketieteelliseen tutkimukseen, psykologisten tutkimusten monimuotoisuuden arviointi suhteessa ennakoarvioinnin tarpeeseen ja havainnointitutkimusten toteuttaminen ilman tutkittavien suostumusta. Haasteena ovat myös ennakoarvioinnin käytännön toteuttamiseen liittyvät kysymykset.

Seminaarin avauksen jälkeen puheenvuoron piti tutkimuseettisen neuvottelukunnan puheenjohtaja, kansleri **Eero Vuorio** Turun yliopistosta. Hän esitteli ensinnäkin viisi vaihtoehtoa sääätelytasoa ennakoarvioinnin toteuttamiseksi: 1) lainsäädäntötaso, 2) valtakunnallisten asiantuntija- tai valvontaelinten taso, 3) rahoittajaorganisaatioiden taso, 4) tiedeyhteisön itsearviointi (yliopisto- tai tutkimuslaitoskohtainen arviointi tai tieteenalakohtainen ohjeistus) ja 5) tieteellisten julkaisusarjojen toimituskuntien toteuttama ennakoarviointi. Näistä kaksi käytännössä toteuttamiskelpoisinta vaihtoehtoa ovat lainsäädäntöön perustuva malli ja ns. sitouttamismalli, joka on tiedeyhteisön itsearvioinnin ja valtakunnallisten asiantuntijaelinten arvioinnin yhdistelmä.

Lainsäädäntömalli voisi toteutua esimerkiksi lääketieteellisiä tutkimuksia koskevan lain (488/1999) soveltamisalaa laajentamalla käsittämään myös sellaiset tutkimukset, joissa puututaan tutkittavan fyysiseen tai psyykkiseen loukkaamattomuuteen tai käsitellään hänen arkaluonteisia henkilötietojaan (mikä vastaisi Ruotsin nykyistä lainsäädäntöä) tai toteuttamalla soveltamisalan laajennus Ruotsin lainsäädäntöä suppeammassa muodossa. Samassa yhteydessä tulisi miettiä myös lain soveltamistavan muotoilu: toteutettaisiinko lain soveltamisalan muutos yhtäläisesti kaikilla tieteenaloilla, vai onko esimerkiksi ei-lääketieteellisten tutkimusten suostumussäännösten tai vastaavien tutkijoiden koulutusedellytysten erilaisuus perusteltavissa? Lainsäädäntömallin etuihin kuuluu, että järjestelmä takaa parhaiten tutkittavien ja tutkijoiden yhdenmukaisen kohtelun tutkimuksen luonteesta ja suorittamispaikasta riippumatta. Järjestelmän haittana on, että se lisää suuresti ennakoarvioinnin tarvetta ja se on raskas ja vaikea muuttaa, jos muutostarpeita ilmenee.

Toinen vaihtoehto ennakoarvioinnin toteuttamiseksi olisi ns. sitouttamismalli, jonka periaate olisi sama kuin nykyisissä tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeissa ”Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen” (2002), joihin tiedeyhteisö (yliopistot, tutkimuslaitokset, ammattikorkeakoulut ja rahoittajat) on kattavasti sitoutunut. Mallissa tutkimuseettinen neuvottelukunta laatisi tiiviissä yhteistyössä tiedeyhteisön kanssa tutkimuksen ennakoarvioinnin edellytyksiä ja sisältöä koskevan säännösten, johon tiedeyhteisö

sitoutuisi. Sitoutumiseen sisältyisi velvollisuus järjestää tutkimuksen ennakoarvointi säännöstössä sovitulla tavalla. Tutkimusorganisaation voisivat perustaa eettisiä toimikuntia humanistis-yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ennakoarviointia varten joko yksin tai yhdessä muiden tutkimusorganisaatioiden kanssa. Mallin toteuttaminen ja tutkijoiden sitouttaminen niiden noudattamiseen jäisi siten pääasiassa tiedeyhteisön vastuulle. Rahoittajat voisivat osallistua järjestelmän toimivuuden valvontaan edellyttämällä eettisen toimikunnan hyväksyntää säännösten määrittelemien tutkimusten rahoitukselta. Myös sitouttamismalli edellyttäisi selkeitä linjauksia niistä tutkimuksista, joita ennakoarvointi koskisi. Malli jättäisi kuitenkin mahdollisuuden kaksivaiheiseen järjestelmään, jossa esimerkiksi (tutkimus)laitoksen professori/johtaja osallistuu päätöksentekoon siitä, mikä tutkimus edellyttää eettistä ennakoarviointia. Sitouttamismallin etuna on, että tiedeyhteisö (tutkijat, rahoittajat, tieteelliset seurat, julkaisusarjat) ovat aidommin mukana aktiivisina toimijoina pohtimassa ennakoarvioinnin tarvetta ja toteuttamista. Muutokset ja lisäykset sitouttamismalliin ovat myös helpompia toteuttaa kuin lainsäädäntömallissa. Sitouttamismallin haittana on, että jos säännöt ovat väljät, järjestelmä voi johtaa eriarvoisuuteen sekä tutkittavien että tutkijoiden kannalta. Tätä vaikutusta voitaisiin lieventää perustamalla kansallinen asiantuntijaelin valvomaan järjestelmän toteutumista ja antamaan lausuntoja esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, joissa paikallinen eettinen toimikunta ja tutkija eivät pääse yksimielisyyteen tutkimuksen eettisestä toteuttamistavasta. Järjestelmän toteuttamismallilla voi olla vaikutuksia myös siitä johtuvien kustannusvaikutusten kanavoitumiseen.

Seuraavaksi professori **Sanna Salanterä** Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan hoitotieteen laitokselta pohti hoitotieteellisen tutkimuksen asemaa. Hän taustoitti esitelmäänsä kertomalla Turussa tähän mennessä noudatetusta käytännöstä, jossa lääketieteellisten ja hoitotieteellisten tutkimussuunnitelmien käsittely on jaettu Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin eettisen toimikunnan ja hoitotyön asiantuntijatyöryhmän kesken. Hoitotyön asiantuntijatyöryhmä antaa lausunnon hoitotyöhön kohdistuvista tutkimuslupa- ja opinnäytetyöhakemuksista Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueella. Näihin luetaan myös ammattikorkeakoulun terveystieteen opinnäytetyöt sekä muut hoitotyöhön tai tieteeseen kohdistuvat opinnäytetyöt, hoitotieteen pro gradu-, lisensiaatti- ja väitöskirjat sekä muilla tieteenaloilla tehtävät vastaavat työt, mikäli ne kohdistuvat hoitotyöhön ja/tai hoitohenkilökuntaan. Tarvittaessa asiantuntijatyöryhmä pyytää tutkimuksesta eettisen toimikunnan lausunnon. Tutkimusluvat myöntää päättävä viranomainen, eli potilaisiin kohdistuvassa tutkimuksessa ylilääkäri, muuten ylihoitaja. Tutkimussuunnitelmilta edellytetään, että niissä tarkastellaan erikseen eettisiä näkökohtia, erityisesti kohderyhmän tiedottamista, tietoon perustuvaa suostumusta, pohdintaa tutkimuksen vaikutuksista tutkittaville sekä huomioidaan tutkimusta koskeva lainsäädäntö. Asiantuntijatyöryhmä käsittelee n. 70–100 tutkimussuunnitelmaa vuosittain.

Hoitotieteellinen tutkimus arvioidaan siis jo nyt Turussa, mutta mikäli tutkimuksen ennakoarvioinnille suunnitellaan yhtenäisempiä sääntöjä, ainakaan tutkimuksen tekopaikalle ei tulisi antaa merkitystä ennakoarvioinnin rajoituksia pohdittaessa. Tutkimuksen kohderyhmiä tarkasteltaessa tulisi antaa yhtäläinen merkitys niin potilaille kuin potentiaaleillekin potilaille, eli sairauksien ennaltaehkäisy tulisi olla mukana määritelmiä mietittäessä. Salanterän mielestä tutkittaville koituvat psyykkiset ja sosiaaliset riskit tulisi lisäksi arvottaa yhtä arvokkaiksi kuin fyysiset riskit. Erityisesti hoitotieteilijöitä on nykyisessä järjestelmässä mietityttänyt kuitenkin tieteenalojen eriarvoinen kohtelu. Potilaisiin kohdistuvissa tutkimuksissa tutkimuksen vastuuhenkilöksi määrätään aina lääketieteilijä, vaikka tutkimuksen olisi suunnitellut ja sen käytännössä toteuttaa hoitotieteilijä. Potilaan hoitovastuu pitäisi pystyä erottamaan tutkimusvastuusta. Salanterän mukaan tutkijalla tulisi aina olla itsellään vastuu omasta tutkimuksestaan, eikä toista tieteenalaa tulisi pelkästään tieteenalan vuoksi asettaa toisen tieteenalan edelle. Lopuksi Salanterä päätyi kannattamaan kahdesta ennakkoon toimitetusta ennakoarvioinnin mallista lainsäädäntömallia sen vuoksi, että vaikka Turussa on jo toteutettu vapaaehtoisuuteen perustuva järjestelmä, olemassa oleva järjestelmä ei ole riittänyt vakuuttamaan muiden tieteenalojen edustajia ennakoarvioinnin tarpeellisuudesta, koska se ei ole perustunut lainsäädäntöön. Lisäksi kansainvälisissä ja monitieteisissä tutkimushankkeissa yhtenäinen käytäntö toisi selkeyttä lupaprosesseihin. Lakiin perustuva järjestelmä parantaisi lisäksi tutkittavien perusturvallisuutta. Toisaalta lakiin perustuva järjestelmä lisää byrokratiaa ja vaatii lisää valvontaresursseja.

Seuraavana esitelmöi dosentti **Laura Hokkanen** Helsingin yliopistosta. Hän on toiminut yliopiston käyttäytymistieteellisen tiedekunnan eettisen toimikunnan puheenjohtajana vuodesta 2007. Hän esitteli ensinnäkin Helsingin yliopistossa tutkimusetiikkaan liittyviä yleisiä käytäntöjä ja niihin liittyviä asiakirjalinkkejä ja siirtyi sitten esittelemään erityisesti psykologisen tutkimuksen ammattieettisiä ohjeistoja. Neljä psykologien ammattieiikan pääperiaatetta ovat: 1) yksilön oikeuksien ja arvon kunnioittaminen, 2) ammatillinen pätevyys, 3) vastuu, ja 4) ammatillinen riippumattomuus (integriteetti). Kutakin näistä periaatteista on käsitelty tarkemmin Suomen psykologiliiton ja Suomen psykologisen seuran yhdessä laatimissa ohjeissa psykologien tutkimuseettisiksi periaatteiksi (<http://www.helsinki.fi/psykologia/tutkimus/eettiset.htm>). Tällä hetkellä psykologisen tutkimuksen ennakoarviointi hoidetaan yhteistyössä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) eettisten toimikuntien kanssa. Niiltä osin kun tutkimus on osa lääketieteellistä tutkimushanketta tai jos tutkimuksessa on mukana HUS:n potilaita, potilashoitoon kuuluvaa henkilökuntaa, tiloja, laitteita, asiakirjoja, tietojärjestelmiä tai rekistereitä tai jos tutkimusta rahoittaa kokonaan tai osaksi Yhdysvaltain liittovaltio (esim. National Institutes of Health), tutkimusten eettinen arviointi tapahtuu aina HUS:n eettisissä toimikunnissa.

Jos tutkimus jää tämän järjestelmän ulkopuolelle, on Helsingin yliopiston psykologista tutkimusta arvioitu vuodesta 1999 psykologian laitoksen omassa eettisessä toimikunnassa, joka nostettiin tiedekuntatasolle (käyttäytymistieteellinen tiedekunta) vuonna 2007. Eettiseen toimikuntaan kuuluu puheenjohtaja, sihteeri ja 8 jäsentä, jotka koostuvat maallikkojäsenestä, lääkärijäsenestä, opiskelijajäsenestä ja tutkijaedustuksesta psykologian, puhetieteiden ja erityispedagogiikan alalta. Eettinen toimikunta kokoontuu 2–4 kertaa lukukaudessa. Hakemuksia toimikunnalle kertyy 10–20 vuosittain. Eettisen toimikunnan lausunto haetaan vapaaehtoispuhjalta: motivaationa on voinut toimia tutkimusluvan, julkaisufoorumien tai rahoittajan asettamat edellytykset tai tutkijan oma toivomus saattaa tutkimussuunnitelma laajemmin keskusteltavaksi. Vaikka vastuunjako HUS:n ja HY:n eettisen toimikunnan välillä vaikuttaa varsin selkeältä eikä tältä osin lakisääteiseen malliin ainakaan ensi vaiheessa ole tarvetta, voisi vapaaehtoista järjestelmää kuitenkin vielä entisestään parantaa. Esimerkiksi tutkimuslain edellytyksiin kuuluva vaatimus lääkäristä tutkimuksen vastuuhenkilönä ei ole paras ratkaisu sellaisissa potilastutkimuksissa, jotka kohdistuvat potilaiden kuntoutukseen, sillä lääkäri ei ole välttämättä tällaisissa tilanteissa paras asiantuntija. Toisekseen psykologisen tutkimuksen rinnastaminen lääketieteelliseen tutkimukseen (ja tästä johtuva raskaampi tutkimuslain mukainen dokumentointivaatimus) vain sillä perusteella, että tutkimuksessa käytetään HUS:n laitteita tai rekistereitä ei myöskään ole kaikilta osin perusteltavissa.

Viimeisenä puhujana ennen kahvitaukoa ja sitä seurannutta paneelia oli **Timo Korander** poliisiammattikorkeakoulusta, joka esitelmöi havainnointitutkimuksista ilman tutkittavien suostumusta. Hän kertoi kokemuksistaan sosiologian tutkijana vuosina 1996–1998, jolloin hän havainnoi pääkaupunkiseudun poliisiin toimintaa osallistuvan havainnoinnin menetelmää käyttäen poliisipartion mukana, poliisiasemilla ja esimerkiksi putkatiloissa. Hänen tutkimuksestaan voi lukea *Oikeus*-lehdestä (Timo Korander: "Poliisikulttuuri – poliisiammatin ja -tutkimuksen väline", *Oikeus* 2004 (33);1: 4–24) tai Helsingin Sanomien kuukausiliitteestä (Pekka Hiltunen: "Poliisitutkinta", *Helsingin Sanomien kuukausiliite*, marraskuu 1999, s. 64–73). Hän sai tutkimusluvan sisäministeriöltä ja päällikkötasolta, mutta yksittäisten poliisien suostumuksia ei tutkimukselta vaadittu. Vaikka aamupalavereissa partiot saivat vapaaehtoisesti ilmoittaa ottavansa tutkijan mukaansa vuoronsa ajaksi, suostumuksen kysyminen yksittäisiltä tutkittavilta (tai poliisin asiakkailta) olisi Koranderin mielestä tehnyt tutkimuksen tekemisen täysin mahdottomaksi. Hänen ei olisi ollut mahdollista myöskään tutkimusta suunnitellessaan kertoa yksityiskohtaisesti, kuinka hän aikoo tutkimustulokset julkaista. Poliisit eivät välttämättä olisi suhtautuneet positiivisesti esimerkkeihin poliisin epäasiallisesta käytöksestä, vaikka ne julkaistiinkin anonymisoituina. Vallankäyttäjää ja vähemmistöjä koskevaa tutkimusta täytyy tässä mielessä koskea eri säännöt, sillä vallankäyttäjät eivät tarvitse samanlaista suojelua kuin heikossa asemassa olevat vähemmistöt. Ko-

randerin viesti työryhmälle oli, että lakiin perustuva ennakkoarviointimalli ei ole suositeltava, ja tutkimuksen tekijälle on jätettävä riittävästi väljyyttä tutkimuksen kehittymiseen myös tutkimuksen toteuttamisen aikana. Toisaalta eettisen toimikunnan puoltava lausunto olisi Koranderinkin mielestä hyvä tuki silloin, kun tutkija joutuu puolustamaan tutkimuksen aikana tehtyjä eettisiä valintoja. Hän peräänkuulutti myös tutkimuksen ohjaajien kokemuksen ja keskusteluvuoron tärkeyttä.

Seminaari huipentui paneelikeskusteluun, jota veti neuvottelukunnan puheenjohtaja Eero Vuorio. Panelistit olivat emeritusprofessori **Amos Pasternack** Tampereen yliopistosta (Pirkanmaan sairaanhoitopiirin eettisen toimikunnan puheenjohtajan ominaisuudessa), vararehtori **Arja Ropo** Tampereen yliopistosta, opetusneuvos **Marja-Liisa Niemi** opetusministeriöstä ja erikoistutkija **Pekka Hakkarainen** Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta (Stakes), joka osallistui paneeliin ennalta ilmoitetun pääjohtaja Matti Heikkilän tilalla. Panelisteille oli toimitettu etukäteen lyhyt yhteenveto lakisääteisen mallin ja sitouttamismallin pääkohdista sekä heidän erityisaloihinsa pohjautuvia kysymyksiä, joihin työryhmä toivoi heidän ottavan kantaa.

Kukin panelisti piti ensin lyhyen puheenvuoron, jonka jälkeen käytiin yleisökeskustelu. Amos Pasternack kertoi Pirkanmaan sairaanhoitopiirin eettisen toimikunnan käsittelemistä lausuntopyynnöistä ja niiden aiheuttamista kustannuksista. Vuonna 2007 eettinen toimikunta oli käsitellyt n. 1100 lausuntopyyntöä, joista kuitenkin alle 20 on ollut hoitotieteellisiä tai muita ei-lääketieteellisiä tutkimuksia. Yleisin syy, miksi eettiselle toimikunnalle on lähetetty ei-lääketieteellisiä tutkimussuunnitelmia on, että tutkija tarvitsee eettisen toimikunnan puoltavan lausunnon tutkimukselleen sen julkaisua varten. Eettisen toimikunnan kokoonpanossa on kaksi hoitotieteen edustajaa. Eettisyyttä arvioitaessa säädösten ja lakien noudattamisen tarkistaminen yleensä on helppoa mutta ongelmia aiheuttavat monasti tutkimussuunnitelman laatuun kuuluvat heikkoudet, jotka nekin vaikuttavat tutkimuksen eettisyyteen. Tämä seikka asettaa vaatimuksia toimikuntien asiantuntijuudelle ja jäsenistön lukumäärälle.

Marja-Liisa Niemi toi toisaalta esiin tutkittavien suojelun ja tutkijoiden tarpeet, mutta vältti asian valmistelun keskeneräisyyden vuoksi ottamasta kantaa siihen, miten ennakkoarviointi tulisi toteuttaa. Hän painotti tieteenalojen itsenäisyyttä ja eettisten toimikuntien asiantuntijuuden vaatimusta ja esitti suositukseensa, että jos työryhmä päätyy esittämään lainsäädäntömallia, se voisi täydentyä tieteenalakohtaisilla soveltamisohjeilla ja valtakunnallisen neuvottelukunnan koordinoitotoimilla.

Arja Ropo painotti tutkimusetiikan koulutuksen merkitystä ja kertoi, että Tampereen yliopistossa ei ole vielä perustettu yliopiston omaa eettistä toimikuntaa vastaamaan tutkijoiden tarpeeseen, joka on kuitenkin pantu merkille. Hän esitti kannanottonaan, että äärimmäinen lainsäädäntömalli ei ole kenellekään

eduksi, mutta toisaalta painotti myös resurssien vähyyttä selvitä pelkästään yliopistojen rahoituksella. Rajanvetoja tarvitaan niin toiminnan organisoinnin kuin resurssien riittävyyskin vuoksi. Esimerkiksi pro gradu -töiden valvonnasta tulisi kuitenkin vastata työnohjaaja eikä ennakkoarviointia näitä varten tarvittaisi. Yliopistoissa lausuntomaksuja on vaikea ajatella, koska hallintotehtävistä ei ole erikseen laskutettu, mutta rahoitushakemuksiin olisi ehkä mahdollista ottaa eettisen toimikunnan käsittely huomioon muiden laskennallisten hallinnollisten kustannusten ohella.

Pekka Hakkarainen kertoi Stakesin eettisen toimikunnan kokemuksista, joka arvioi n. 10 tutkimuslaitoksen omaa hanketta vuosittain. Kaikkia tutkimuslaitoksen tutkimushankkeita ei käsitellä, vaan vain erityisen suuret ja arkaluonteiset hankkeet. Hakkarainen kannatti sitouttamismallia, koska eri tieteenaloille tulee jättää väljyyttä hoitaa asia omalla tavallaan, ja ennakkoarvioitavien tutkimusten määrää on ennalta hankala arvioida. Sinänsä tutkimuslaitoksissa tehtävä tutkimus (ja niiden ennakkoarviointi) ei eroa yliopistoissa tehtävästä tutkimuksesta muutoin kuin että tutkimuslaitoksissa tehtävä tutkimus on useammin selvitys- ja arviointiluontoista. Stakesin eettinen toimikunta ei ole tähän mennessä ottanut käsiteltäväkseen tutkimussuunnitelmia tutkimuslaitoksen ulkopuolelta, paitsi joissakin tilanteissa joissa on haluttu käyttää Stakesin aineistoja.

### **Seminaarin loppupäätelmä**

Jos humanistis-yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ennakkoarviointi toteutetaan, suurin osa esitelmöijistä ja keskustelijoista näytti kannattavan sitouttamismallia lainsäädäntömallin sijaan. Poikkeuksena ovat hoitotieteilijät, jotka toivovat lainsäädännön laajentamista myös hoitotieteisiin. Työryhmä selvittää edelleen tiedeyhteisön kannanottoja. Seminaarisarjan seuraavassa jaksossa 6.10.2008 työryhmä keskittyy kuulemaan kielitieteiden, kirjallisuuden, kulttuuritutkimuksen, kansatieteen ja työelämän tutkimuksen edustajien kantoja tutkimuksen ennakkoarviointiin ja mahdolliseen sisällölliseen ohjeistukseen.

Yhteenvedon kirjasi:

Pääsihteeri Salla Lötjönen  
työryhmän sihteeri